



# ВІСНИК

## КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

### РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 2 (28)

КВІТЕНЬ 2011 р.

Заснована у  
2006 році.

Розповсюджується  
безкоштовно

## УРОЧИСТО ВШАНУВАЛИ ЮВІЛЕЙ ДИРЕКТОРА



Президент України

Директору Карпатського  
біосферного заповідника  
Ф.Д. Гамору

Шановний Федоре Дмитровичу!  
Прийміть мої сердечні вітання з  
нагоди Вашого 60-річчя.

Упевнений, що Ваша життєва  
мудрість, професійний досвід, і  
надалі служитимуть високій меті –  
збереженню природної та культурної  
спадщини Українських Карпат.

Добра і щастя Вам, невичерпних  
життєвих сил.

3 повагою

Віктор ЯНУКОВИЧ

науковці, представники громадськості.

На адресу ювіляра виступаючими  
було висловлено багато щирих слів  
подяки за його сумлінну багаторічну  
працю в галузі охорони природи,  
примноження її багатств, зміцненні  
науково-технічної бази Карпатського  
біосферного заповідника, зростання  
іміджу установи як в Україні, так і за  
кордоном. Зокрема, було зачитано  
вітальний лист Ф. Гамору від Президен-  
та України Віктора Януковича, привітан-  
ня Міністра екології та природних  
ресурсів України Миколи Злочевського,  
Державного управління охорони навко-  
лишнього природного середовища  
Закарпатської області, установ та органі-  
зацій ПЗФ Карпатського регіону, наукових  
установ України та із-за кордону, громад-  
ських природоохоронних організацій,  
багатьох друзів і колег. Ф. Гамору було  
вручено подяку Мінприроди, почесні  
грамоти обласних державної адміністра-  
ції і ради, почесну відзнаку Карпат-  
ського біосферного заповідника, а колеги  
по роботі подарували ювілярові відео-  
фільм "Монологи (роздуми вголос)"  
"Доглядач храму лісового Федір Гамор",  
підготовлений Всеукраїнською екожур-  
налістською асоціацією (ВЕЖА), появі  
якого сприяли.

Федір Дмитрович щиро подякував за  
вітання, поздоровлення і відзнаки його  
праці, наголосив, що і далі докладатиме  
значних зусиль для збереження і  
збагачення природи, гармонійного  
співіснування людини і довкілля.

(Вл. інф.).

З нагоди 60-річного ювілею дирек-  
тора Карпатського біосферного заповід-  
ника Ф.Д. Гамора, 28 березня ц.р. в  
установі відбулися урочисті збори.  
Привітати ювіляра сюди прийшли  
поважні гості: голова Рахівської район-  
ної державної адміністрації та районної  
ради Дмитро Андріюк та Микола Берке-  
ла, представник Мінприроди України  
Петро Вакулєнко, перший заступник  
голови Закарпатської обласної ради

Володимир Закурений, директор Укра-  
їнського науково-дослідного інституту  
гірського лісівництва Василь Парпан,  
голова міста Рахів Ярослав Думин,  
голова села Костишівки Ольга Сметан-  
юк, перший заступник головного  
редактора всеукраїнського екологіч-  
ного, науково-популярного журналу  
"Земні Карпати" Василь Кухта, пред-  
ставники установ ПЗФ Карпатського  
регіону, колеги-природоохоронці та

## ПРОФЕСОР ФЕДІР ГАМОР – ОРІЄНТИР У ПРИРОДООХОРОННІЙ СПРАВІ ЄВРОПИ

Ми маємо честь присвятити це  
видання професору, доктору біологічних  
наук Федору Дмитровичу Гамору з  
нагоди його 60-річчя.

Федір Гамор доводить нам своїм  
прикладом, що навіть за складних  
соціоекономічних та політичних умов, а  
також незважаючи на труднощі для  
розвитку, актуальною проблемою є  
збереження природної спадщини. То ми,  
користуючись нагодою, хотіли б привітати  
його з усіма здобутками як в особистому,  
так і в громадському житті. Як природо-  
охоронець та науковець, він доклав  
неймовірних зусиль, щоб досягти  
всесвітнього визнання для Карпатського  
біосферного заповідника (КБЗ), зробити  
його орієнтиром для європейської  
природоохоронної справи. Збереження  
пралісів як пріоритетного елементу  
біорізноманіття України є особистою  
заслугою Федора Дмитровича. Особливо  
слід зазначити, що в регіонах, де в

минулому лісові ресурси були над-  
звичайно багатими, люди майже ніколи  
не задумувалися над їх збереженням,  
поки ситуація не ставала справді  
критичною. Очевидною є крайня необ-  
хідність боротися за підтримку життє-  
діяльності пралісів зони діяльності КБЗ,  
оскільки останнім часом люди більше  
цікавляться культурними ландшафтами,  
аніж дикою природою. А в регіоні, де  
добробут населення переважно зале-  
жить від цих екосистем і де лісокорис-  
тування було невід'ємною частиною  
місцевої історії та розвитку, змагання за  
збереження цінних старовікових лісів є  
дуже мужнім вчинком.

Федір Дмитрович усвідомлює, що  
збереження лісів та пов'язаного з ним  
біорізноманіття може бути рушієм  
сталого розвитку Карпат, а також запо-  
рукою добробуту місцевого населення,  
особливо в період економічного хаосу.

(Закінчення на 2-й стор.).

## КАБМІН УКРАЇНИ СХВАЛИВ ЗАХОДИ ІЗ РОЗШИРЕННЯ ЗАПОВІДНИКА

У відповідності до Указу Президента  
України від 14 січня 2010 р. № 25 «Про  
розширення території Карпатського  
біосферного заповідника» Кабінет  
Міністрів на своєму засіданні у березні  
ц.р. затвердив План організації  
підготовки проектів актів та здійснення  
виконання цього Указу.

Зокрема, Кабмін взяв на контроль  
забезпечення відповідними міністер-  
ствами, агентствами, Закарпатською  
облдержадміністрацією та Націо-  
нальною академією наук, внесення  
змін до Положення про Карпатський  
біосферний заповідник у зв'язку з  
розширенням його меж.

(Закінчення на 4-й стор.).



Перший заступник голови Закарпатської обласної ради Володимир Закурений вручає Федору Гамору почесні грамоти обласних державної адміністрації і ради.

## ПРОФЕСОР ФЕДІР ГАМОРА – ОРІЄНТИР У ПРИРОДООХОРОННІЙ СПРАВІ ЄВРОПИ

(Продовження. Початок на 1-й стор.).

Професор Гамора послідовно здійснював відповідні кроки, щоб піднести діяльність КБЗ на міжнародний рівень та отримати офіційне міжнародне визнання. Таким чином, у 1992 році заповідник було включено до Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО. КБЗ став єдиною установою ПЗФ в Україні, яку нагороджено Європейським дипломом для природоохоронних територій (1997, 2002, 2007) Радою Європи; очолювана проф. Гамором установа стала партнером в численних міжнародних проектах. А у 2007 році найбільш цінні діаманти з «корони» Карпатського біосферного заповідника увійшли до списку Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО як частини транскордонного серійного об'єкту «Букові праліси Карпат».

Ім'я Федора Гамора стоїть одним з перших серед імен тих науковців, які представляють свої країни за її межами на численних форумах, семінарах, зустрічах. Він подорожує світом, поширюючи знання про Карпати, розвиває співпрацю. Своєю працею на благо Карпатського біосферного заповідника Федір Дмитрович став взірцем народної дипломатії. Посіявши зерно збереження пралісів, він отримав, серед усього багатого врожаю, плоди дружби та миру для європейських націй. Саме він відкрив Закарпаття та Україну для наукової співпраці, запросив студентів та нові покоління науковців до КБЗ для обміну досвідом та вивчення функцій і сталості екосистем.

Слід також згадати, що більшість справ, реалізованих КБЗ, стали можливими лише завдяки мотивації та наполегливій праці всього колективу. Пану Гамору, поряд з розбудовою інфраструктури та розвитком установи, вдалося згуртувати кваліфіковану команду науковців та природоохоронців, а також забезпечити стабільність установи, підвищивши таким чином її роль у місцевому розвитку.

Гамор Федір Дмитрович народився 28 березня 1951 року у селі Верхнє Водяне Рахівського району, Закарпаття. Закінчивши Верхневодянську школу у 1968, він розпочав трудову діяльність учнем лісника у Верхневодянському лісництві Великобичківського лісокомбінату. Будучи сином звичайних селян, який виріс і ходив до школи у віддаленому селі, йому вдалося завдяки обдарованості розпочати свій академічний шлях у 1969 році з Ужгородського державного університету, де вчився до 1974 року і був одним з найкращих студентів.

Після його закінчення продовжив роботу у Великобичківському лісокомбінаті. Пізніше обіймав посади першого секретаря райкому комсомолу, працював у колгоспі, був заступником голови Рахівського райвиконкому. Поєднання трудової практики з написанням академічних праць (1980, 1990) допомогло йому не лише здобути глибокі теоретичні знання, але й отримати краще уявлення

про процеси, які відбуваються в системі природокористування.

У 1987 Федора Дмитровича запросили на посаду директора Карпатського державного заповідника. Проф. Гамор розпочав процес розширення установи (сьогодні площа КБЗ збільшена майже в п'ять разів і становить 58.000 га), а також вклав багато праці у розвиток установи та налагодження наукової роботи. Він поєднав керівництво заповідником із мудрими політичними діями щодо забезпечення збереження біорізноманіття. Федір Гамор брав участь в розробці численних національних, регіональних та місцевих програм. Зокрема, він є одним з ініціаторів Карпатської конвенції; є автором ряду пропозицій до Закону «Про природно-заповідний фонд України»; лобював надання гірським населеним пунктам особливо статусу та прийняття мораторію на суцільні рубки в ялицево-ялинових гірських лісах Українських Карпат; ініціював і працює над створенням транскордонного українсько-румунського біосферного резервату в Мармароських горах. За ініціативи Федора Гамора створено Музей екології гір та історії традиційного природокористування в Українських Карпатах (Рахів), який є єдиним в своєму роді на Україні, екоосвітній центр «Музей нарцису» (Хуст), а також візит-центри в географічному центрі Європи та у Карпатському високогір'ї. З-під його пера вийшло сотні публікацій. Федір Гамор ініціював випуск науково-популярного журналу «Зелені Карпати» (1993) та регіональної газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника» (2006).

Проф. Федір Гамор є Почесним природоохоронцем України, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, є лауреатом міжнародного академічного рейтингу популярності «Золота Фортуна», почесної відзнаки Закарпатської обласної ради «За розвиток регіону», почесної відзнаки «Зірка патріота України», володар багатьох інших нагород. Федір Дмитрович – академік Української екологічної академії наук, член Спілки журналістів України, почесний громадянин міста Рахів та міста Вішеу-де-Сус (Румунія).

До щирих вітань додаємо сердечні побажання Федору Дмитровичу всіх благ на довгі роки. Якщо б кожен екорегіон світу мав свого Гамора, то ми б вже жили на зовсім іншій планеті!

**П'єр ІБШ,**  
професор Університету сталого розвитку  
(м. Еберсвальде, Німеччина),  
**Вікторія ГУБКО,**  
в.о. начальника відділу рекреації,  
зв'язків з громадськістю  
та міжнародної співпраці КБЗ.

**Сприймаю поздоровлення і вітання на мою адресу, як високе визнання моєї і колективу, яким керую, праці в галузі охорони природи, як стимул до ще вищих її результатів, служіння народові й нашій державі.**

**Федір ГАМОРА.**





Виступає Генеральний консул Чеської Республіки у Львові Давід Павліта.

## ДОСВІД ЧЕХІЇ ЗНАДОБИТЬСЯ НА ЗАКАРПАТТІ

У яскраве колоритне свято вилилася 22 квітня, у Міжнародний день Землі, творча виставка чеської художниці Вероніки Ріхтерової, проведена в еколого-освітньому центрі Карпатського біосферного заповідника, розташованому в географічному Центрі Європи. Виставку організували Генеральне консульство Чеської Республіки у Львові, КБЗ, районні держадміністрація та рада.

У програмі були відкриття виставки, її презентація, підбиття підсумків дитячого конкурсу виробів з пластикової тари та нагородження переможців.

Урочисте відкриття заходу зібрало представників інтелігенції Рахова та навколишніх населених пунктів, керівників органів влади району та обласного еколого-натуралістичного центру „Ойкос”, голів територіальних громад, які співпрацюють із заповідником, юних екологів-школярів. Закликали на дійство чарівними гуцульськими мелодіями учасники зразкового дитячого оркестру народних інструментів Лазещинської ЗОШ (керівник Іван Спасюк). Ведуча Вікторія Губко – завідувачка відділу Карпатського біосферного заповідника, наголосивши на важливості відзначення Міжнародного дня Землі, запросила до слова директора природоохоронної установи Федора Гамора.

– Завдячуючи прекрасній ідеї Генерального консула Чеської Республіки у Львові Давіда Павліти та консула Мартіни Павлітової-Мухової маємо добру нагоду взяти участь у творчій виставці талановитої чеської художниці Вероніки Ріхтерової, яка присвячена розв'язанню однієї з найбільш актуальних екологічних проблем нашого краю – організації збору та переробки пластикової поліетиленової тари, – підкреслив у привітальній промові Федір Дмитрович. – Внаслідок низького рівня загальної культури та екологічної свідомості населення, недостатньої виховної та організаційно-розпорядчої роботи, наші села, особливо береги річок і потоків, місцями перетворилися у стихійні сміттєзвалища. Крім цього, це ганебне явище забруднює і завдає великої шкоди природі, псує імідж нашого краю, пріоритетом якого оголошено розвиток туризму і рекреації. Презентована в географічному Центрі Європи на Україні виставка

Чеської Республіки є глибоко символічною в першу чергу тому, що ще раз привертає увагу до розв'язання екологічних проблем, а по друге – демонструє досвід роботи органів місцевої влади та громадськості Чехії у цьому напрямку.

Ця виставка, як і минулорічна акція на українсько-румунському кордоні „Чиста країна” з очищення берегів Тиси від побутового сміття, що раз засвідчує прагнення народів у Центрі Європи боротися за чисте довкілля, спільними зусиллями вирішувати проблеми в Карпатському регіоні. До речі, на це спрямований підписаний днями міністрами п'яти притисянських країн меморандум щодо збереження Тиси, який, безумовно, матиме виключно важливе значення у низці всіх заходів, які планують ці держави вжити для збереження Тиси, призупинення руйнівного антропогенного впливу людей на довкілля. І в цьому виставка в якійсь мірі нам допоможе. Приурочуючи її відкриття Міжнародному дню Землі, сподіваємося на активну участь громадськості і, особливо, підростаючого покоління, у вирішенні цих завдань і загалом – збереження природи, яка є даром Божим. Це – обов'язок кожної людини...

Далі слово мали Давід Павліта та Мартіна Павлітова-Мухова. Вони наголосували, чому вирішили винести пет-пляшкову проблему саме на суд громадськості нашого краю? Адже, як і на всій планеті, використання цих пляшок, попри позитив для людської цивілізації, породило всюди, в т.ч. й у Чехії, до різних проблем їх збирання, переробки, вторинного використання. Тобто, пет-пляшки – глобальна проблема, яку слід нагаль-

но вирішувати. Чеський досвід у цьому знадобиться українським друзям для подолання проблеми. А творчість Вероніки Ріхтерової – один із шляхів до цього. Крім виставки творів художниці, яка демонструється у візит-центрі в заповіднику, до цієї виставки і організатори з чеської сторони підготували буклет „Творча рецикляція в Чеській Республіці „Вероніка Ріхтерова: шанування пластикових пляшок”. У ньому розкрито увесь шлях, який пройшла пет-пляшка від виробництва, використання на досвіді Чехії, де увесь цей процес налагоджено досить добре з участю держави, місцевих органів влади, громадськості. Так, що пластикова тара і упаковка там не становлять такої загрози, як, наприклад, у нас, на Україні, зокрема на Рахівщині.

На урочистості також виступили голова районної ради Микола Беркела, заступник голови РДА Олександр Томашук, голова села Костилівка Ольга Сметанюк, директор обласного еколого-натуралістичного центру Олександр Геревич. Вони акцентували увагу на роботі, яку проводять на місцях, аби проблема пластикової тари не відчувалася так гостро, аби до цього залучити широкі верстви населення, насамперед молодь, громадськість, міжнародні фундації і досвід. Зокрема, поступово налагоджується збирання і сортування пластикової тари. Для цього у населених пунктах району встановлено понад 200 контейнерів, в т.ч. виготовлених і за рахунок міжнародної спільноти. Однак ця робота знаходиться поки що у початковій стадії. Належить нагально вирішити питання переробки пет-пляшок. І тут досвід чеської сторони буде корисним і вчасним.

Святу додало колориту те, що на ньому з інсценівками виступили учні – юні екологи з Лазещинської, Костилівської, Діловецької та деяких інших шкіл району.

А компетентне журі підбило підсумки конкурсу робіт школярів та позашкільних закладів району з пластикових пляшок. За найкращі роботи переможці одержали відзнаки організаторів конкурсу та цінні призи. З рук голови журі Вікторії Бундзяк та Мартіни Павлітової-Мухової. Зокрема, перше місце за крашу роботу «Весняна композиція» присуджено Аліні Дреботі з Рахівської ЗОШ №3; два другі та два треті – відповідно «Гуцулочки» та «Вулкан» Ангеліні Никорьяк та Дарії Шумнегра з рахівської ЗОШ №2; «Нова порода свиней без ГМО» та «Декоративний букет» – відповідно Віталію Ковбаснюку та Соломії Шепеті із ЗОШ сіл Кваси та Ділове. Переможцям вручено кризи організаторів урочистості. Також вручено кілька заохочувальних призів іншим конкурсантам.

На адресу організаторів виставки та її активних учасників звучало багато теплих слів за уміло проведений захід, демонстрацію того, що не така вже й страшна пет-пляшка, якщо її представити людську організованість, розпорядливість і вміння нею користуватися. Зі свого боку Ф. Гамор, М. Беркела і О. Томашук висловили щире вдячність Д. Павліті та М. Павліті-Муховій за сприяння і безпосередню участь у виставці, організації її матеріальної підтримки.

**Василь БОЙЧУК.**

## КАБМІН УКРАЇНИ СХВАЛИВ ЗАХОДИ ІЗ РОЗШИРЕННЯ ЗАПОВІДНИКА

(Продовження. Початок на 1-й стор.).

Також їх зобов'язано провести підготовку протягом 2010-2011 рр. (до 1 грудня ц.р.) матеріалів та вирішення відповідно до законодавства питань щодо вилучення і надання у постійне користування КБЗ 7508,8 га земель, а також розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок і проекту землеустрою з організації та зміни меж території заповідника, отримання державних актів на право постійного користування земельними ділянками у зв'язку з розширенням його території (все це доручено здійснити Мінекології та природних ресурсів, Мінагрополітики та продовольства України, Державним агентствам земельних та лісових ресурсів, Закарпатській ОДА, управлінню експертизи у сфері безпеки і оборони Департаменту фахової експертизи).

На контролі в Кабінеті Міністрів залишається підготовка протягом 2010-2012 р.р. (до 1 грудня 2012 р.) та затвердження в установленому порядку змін до Проекту організації території та охорони природних комплексів КБЗ, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів у зв'язку з розширенням території (покладено на Мінекології та природних ресурсів, Мінагрополітики та продовольства України, Мінфін, Державні агентства земельних та лісових ресурсів, Закарпатську ОДА, НАН України, управління експертизи у сфері безпеки і оборони Департаменту фахової експертизи).

Мінфін, Мінекології та природних ресурсів, управління експертизи у сфері безпеки і оборони Департаменту фахової експертизи мають передбачити під час доопрацювання проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» та підготовки проектів законів про Державний бюджет України на наступні роки кошти, необхідні для функціонування заповідника з урахуванням розширення його території.

Передбачено й інші заходи, необхідні для забезпечення реалізації згаданого Указу Президента.

У відповідності до Плану Кабміну, готуються до передачі Карпатському біосферному заповіднику землі згідно з визначеною кількістю по користувачам, формується штат працівників у кількості, необхідній для розширення і створення трьох природоохоронних науково-дослідних відділень. Буде працевлаштовано додатково 45 чоловік. Із держбюджету виділено відповідні кошти для реалізації цих та інших, передбачених Планом заходів.

(Вл.інф.).



Зустріч на о. Вільм присвячена створенню інформаційної та екоосвітньої інфраструктури, яка б сприяла збереженню букових пралісів і надала додаткові можливості для розвитку місцевих громад. Зокрема, директор Карпатського біосферного заповідника Ф. Гамор вийшов з ініціативою створення «Міжнародного навчально-дослідного центру з вивчення букових пралісів та альтернативних джерел енергії» в с. Кваши. Під час семінару обговорено перспективи

## МІЖНАРОДНИЙ СЕМІНАР НА ОСТРОВІ ВІЛЬМ

Група працівників Карпатського біосферного заповідника на чолі з директором установи Федором Гамором 28-30 квітня взяла участь у семінарі, що відбувся на острові Вільм (Німеччина). Це один із заходів в рамках міжнародного проекту «Сталий менеджмент території, прилеглих до об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат». Нагадаємо що недоторкані букові ліси КБЗ отримали високий міжнародний статус у складі трансграничного серійного українсько-словацького об'єкту в червні 2007 р. Ядро Всесвітньої природної спадщини оточено потужним кільцем буферної зони, де розташовані місцеві пункти і проводиться традиційне господарювання. Тому надзвичайно важливим аспектом менеджменту є вироблення єдиної стратегії підтримки місцевих громад в зоні збереження унікального природного осередку, посилення екопросвітницької та пропагандистської функції природоохоронних територій.

Проект реалізується за участі зацікавлених сторін з України (КБЗ, Ужанський НПП), Словаччини (Міністерство охорони природи, національні парки «Полониці», «Вігорлат») та німецькими партнерами (Федеральна Агенція з охорони природи, Університет сталого розвитку з м. Еберсвальде). Німецькі колеги ініціювали приєднання природних букових лісів своєї країни, що зростають на найпівнічнішій межі ареалу бука лісового, до українсько-словацького об'єкту. Засідання Комітету з питань Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, де прийматиметься відповідне рішення, відбудеться у червні ц.р.

Широка співпраця між усіма зацікавленими сторонами повинна стати запорукою збереження унікальних ділянок помірних широколистяних лісів Європи. В рамках реалізації проекту вже відбулася перша зустріч партнерів у словацькому містечку Сніна (16-17 березня). Тоді здійснено ґрунтовний аналіз сильних і слабких сторін сучасної ситуації щодо менеджменту в буферній зоні об'єкту Всесвітньої спадщини «Букові праліси Карпат».

створення центру, чітко визначено його функції та потенційну цільову аудиторію. Особливої уваги надано методологічним принципам заснування і організації роботи, а також аналізу економічних питань – пошуку джерел фінансування на будівництво цього вкрай важливого інфраструктурного об'єкту, фінансовим перспективам його діяльності.

Німецькі і словацькі колеги підтримали ідею створення міжнародного науково-дослідного центру на базі Карпатського біосферного заповідника і навіть запропонували координуючу роль серед просвітницьких структур на територіях, прилеглих до об'єкту Всесвітньої спадщини, що знаходяться на різних стадіях створення (переважно проектування). І хоча у Карпатському біосферному заповіднику є чималий досвід у створенні еколого-освітніх та інформаційно-туристичних центрів, висвітлення німецькими колегами успішних та не зовсім вдалих кроків на шляху розбудови подібної інфраструктури було надзвичайно цінним і пізнавальним. Учасники семінару відвідали один з найбільш успішних у Німеччині візит-центрів «Королівський трон» (Königsstuhl). Він створений кілька років тому у національному парку «Ясмунд». Обладнаний за останнім словом сучасних інформаційних технологій, наповнений різноманітними інтерактивними засобами у поєднанні із натурними експонатами, «Королівський трон» може виступати взірцем для створення аналогічних інформаційних осередків в Україні.

Не менш цікавою і пізнавальною була мандрівка стежкою у кронах букового лісу національного парку «Гайніх». Ділянку пересічного, нічим непоказного букового лісу завдяки створенню цієї інформаційно-туристичної атракції вдалося перетворити на справжню «Мекку» для відвідувачів. Однак, це вже зовсім інша історія.

**Вікторія БУНДЗЯК,**  
начальник відділу  
пропаганди та екоосвіти КБЗ.



## КОНФЕРЕНЦІЯ П'ЯТИ МІНІСТРІВ ДОВКІЛЛЯ КРАЇН БАСЕЙНУ Р. ТИСИ В УЖГОРОДІ

11 квітня 2011 Міністр екології та природних ресурсів України Микола Злочевський провів конференцію міністрів довкілля п'яти країн басейну р. Тиса. Зустріч міністрів відбулася у рамках головування України у Міжнародній комісії із захисту р. Дунай. Делегації Румунії, Сербії, Словаччини, Угорщини, України та Європейської Комісії, а також представники міжнародних природоохоронних організацій зібралися в Ужгороді для погодження подальших дій з метою захисту та сталого господарювання в басейні Тиси, яка є спільною природною спадщиною та сферою відповідальності усіх притисянських країн.

У ході зустрічі, зокрема, було укладено меморандум про порозуміння "Посилення співробітництва у басейні ріки Тиса у напрямку імплементації плану інтегрованого управління басейном ріки Тиса з метою підтримки сталого розвитку регіону". Даний план, який готувався протягом шести років експертами країн басейну р. Тиса, в тому числі за активної участі української сторони, має на меті поширити реалізацію Рамкової водної директиви ЄС у п'яти притисянських країнах.

Меморандум, зокрема, передбачає узгоджені дії сторін при будівництві очисних споруд, створенні механізмів управління паводком, впровадження радикальних заходів, спрямованих на припинення забруднення Тиси, запровадження комплексного екологічного моніторингу.

Зустріч міністрів довкілля організована Мінприроди України спільно з МЗС, Держводгоспом та Закарпатською обласною державною адміністрацією.

Надаємо виступ Міністра екології та природних ресурсів України Миколи Злочевського.

«Шановні пані та панове! Колеги!

Радий вітати вас на гостинній українській землі, в перлині українських Карпат – мальовничому Закарпатті.

Річка Тиса – одна з головних водних артерій цього краю. Гірські потоки і різноманітний ландшафт створили прекрасні умови для розвитку унікальної флори та фауни. Це одна з найкрасивіших річок Європи. Але проблеми Тиси також широко відомі. Руйнівні повені, забруднення відходами, а також збереження біорізноманіття – це головні питання, на яких сьогодні необхідно сконцентрувати наші зусилля.

Країни басейну річки Тиса об'єднані розумінням того, що самостійно налагодити ефективне управління річкою заради її збереження неможливо. Зусилля якоїсь однієї з п'яти країн, через які протікає Тиса, можуть дати лише локальні результати. Сьогодні ми зібралися, щоб домовитися про координацію зусиль та створення міжнародного плану конкретних дій.

Якими можуть бути ці дії, ясно всім: будівництво очисних споруд, створення механізмів управління паводками, впровадження радикальних заходів щодо припинення забруднення Тиси, ведення комплексного екологічного моніторингу. В цілому, це сотні заходів. Але якщо вдасться об'єднати наші фінансові та організаційні можливості, впевнений, громадяни п'яти країн відчують поліпшення стану довкілля.

Окремо хочу наголосити, що це питання сьогодні є одним з пріоритетних у роботі Президента України. Своім Указом він створив Міжвідомчу комісію з вирішення проблем забруднення річок.

У кожній стороні є свої технічні та наукові розробки, спрямовані на вирішення проблем Тиси. Тепер прийшов час об'єднати усе краще, щоб добитися результату. Всім відомо, що в цій сфері підписано вже багато договорів і декларацій. Не применшуватиму їх значення. Але сподіваюся, що сьогоднішня зустріч дозволить перейти до справи і установити конкретних критеріїв, за якими оцінюватиметься ефективність нашого спільного проекту.

Поза всякими сумнівами, контролювати дотримання цих критеріїв має міждержавний орган – Міжнародна комісія із захисту Дунаю, головування в якій покладено в 2011 році на Україну. Протягом цього року наша країна приступить до активної реалізації інтегрованого плану управління басейном ріки Тиса.

Упевнений, що якщо ми спільними зусиллями отримаємо істотний прогрес, то отриманий досвід зможемо застосувати і на інших ділянках басейну Дунаю. Дунай – річка дружби. Проект річки Тиса, упевнений, дасть усім нам можливість набути нових друзів».

(За матеріалами веб-сайту Мінекології і природних ресурсів.)

## БЕРЕЖІМ ЛІСИ ВІД ПОЖЕЖ

Весняна пора додає турбот краям, особливо сільським мешканцям. Потрібно навести лад на присадибній ділянці, прибрати від тирси та іншого сміття подвір'я, відремонтувати огорожу. В саду треба провести обрізку гілок плодкових дерев та кущів.

Багато громадян користуються сінокісними ділянками у високогір'ї та серед лісових масивів. Там також весною потрібно позрібати опале листя та хмиз. У більшості випадків все це сміття згодом спалюють. Хочемо застерегти громадян, що при цьому необхідно дотримуватись правил пожежної безпеки, а саме: розпалювати вогнища на безпечній віддалі (не менше 25 м) від стіни лісу або будинків та не залишати вогонь без нагляду. Не можна доручати це неповнолітнім дітям. Краще спалювати сміття та хмиз в безвітряну погоду, після дощу. Покидаючи місце роботи – залити вогнище водою або присипати землею. У випадку виникнення пожежі необхідно вжити заходів з її ліквідації та повідомити сільську раду, працівників найближчого ПНД-відділення заповідника або лісництва держлісгоспу.

Інколи спостерігаємо як спалюють суху траву й чагарники вздовж доріг та в інших місцях. Особливо це небезпечно там, де до них прилягає ліс. Вогонь за лічені хвилини може розповсюдитися на значні території та перекинутись у лісові масиви і завдати їм значної шкоди. Деревя, в яких тонка кора (бук, явір, клен), від опіків через декілька років всихають. Особливо небезпечно розповсюдження вогню у хвойних молодяках, де загорання листя може перейти в верхову пожежу, яку дуже важко ліквідувати. У вогні гинуть комахи, жуки, комахоїдні тварини та дрібні гризуни.

Значної шкоди завдає довкіллю спалювання сухої трави – білоуса стиснутого (псянки) на високогірних полонинах. Такі пожежі охоплю-

ють великі території, які довгий час чорніють на схилах гір. Через віддаленість від населених пунктів та відсутність доріг такі пожежі не завжди вдається вчасно ліквідувати, є загроза поширення їх на припозитинні ліси. На жаль, у більшості випадків пожежі виникають з вини людей – необережного поводження з вогнем, нехтування правилами пожежної безпеки або ж навмисного підпалу.

Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачена відповідальність за порушення Правил пожежної безпеки, зокрема у ст. 77 йдеться: "Порушення вимог пожежної безпеки в віддалі – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян".

Знищення або пошкодження лісу внаслідок необережного поводження з вогнем, а також порушення вимог пожежної безпеки в лісах, що призвело до виникнення лісової пожежі або поширення її на значній площі, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від семи до дванадцяти таких мінімумів.

Багато людей з настанням теплих днів у вихідні дні відпочивають на території заповідника, розводять вогнища. При цьому також треба не забувати правила пожежної безпеки. Місце для вогнища краще викласти з каміння, подалі від лісових насаджень. Залишаючи місце відпочинку, обов'язково залийте вуглини водою, а заодно і приберіть за собою місце відпочинку від сміття. Якщо дотримуватись цих правил, то й відпочинок буде на користь і природі не буде завдано шкоди.

**Михайло ПРОЦЬ**,  
начальника відділу  
державної охорони ПЗФ  
заповідника.



## «ДОВКІЛЛЯ ДЛЯ УКРАЇНИ»

Таку назву мав Міжнародний екологічний форум, який проходив 19-21 квітня у Києві, у приміщенні Міжнародного виставкового центру. У заходах форуму взяли участь більше 10 тисяч чоловік. Одним з його активних учасників був Карпатський біосферний заповідник.

Метою форуму було: зміцнення партнерства органів державної влади та місцевого самоврядування, науки, освіти, бізнесу, громадських організацій для поліпшення стану довкілля в Україні; інтеграція екологічної політики в галузеві політики; створення еколого-економічних умов для збалансованого (сталого) розвитку держави; гарантування екологічної безпеки, збереження біорізноманіття; формування умов для відтворення природних ресурсів; підвищення ресурсо- та енергоефективності економіки; узагальнення досвіду міжрегіонального й міжнародного співробітництва та розроблення рекомендацій щодо комплексного розв'язання екологічних проблем.

У рамках екологічного форуму проведено низку заходів. Зокрема, директор КБЗ Федір Гамор та його заступник Василь Покин'єреда були учасниками Міжнародної науково-практичної конференції «Природно-ресурсний потенціал збалансованого (сталого) розвитку України». Екоосвітники заповідника Іванна Колячук та Ігор Кальба, одягнуті в національні гуцульські костюми, представляли діяльність та здобутки своєї установи. Стенди, друкована продукція, медіа-презентації, відеофільми – основні засоби, що слугували їм для донесення інформації до відвідувачів. Біля павільйону заповідника завжди було гамірно. Гості мали можливість скуштувати традиційні гуцульські смаколики: вурду, бринзу, овечий сир, білі гриби, мед та, звичайно, знамениті на всю Україну гуцульську яфінівку і зарпатське вино. Гостинним газдою для всіх був Ф. Гамор. Відвідувачів вразили традиційні для Рахівщини, прикрашені колосками та «косицями» колач і Великодня паска.

При оформленні виставки методичну допомогу заповіднику надали давні його друзі, члени спілки художників України В. Кікіньов та Л. Гурська.

За вагомий внесок у роботу 4-ої Міжнародної виставки довкілля 2011, Карпатський біосферний заповідник був нагороджений сертифікатом учасника форуму.

**Ігор КАЛЬБА,**  
учасник форуму.

### ІЗ ЗАЛИ СУДУ

## АФЕРА ІЗ ЗЕМЛЕЮ

Земля в усі часи існування людства особливо цінувалася. З приводу володіння нею між різними кланами, державами точилися війни, міжособиці панували в сім'ях. Здається, у наш час ліквідовано причини, аби таких і подібних дій уникнути – у суспільстві діють відповідні закони, підзаконні акти, які регулюють земельні відносини і стосунки навколо неї. Чітко визначено, хто є власником, наприклад – земельних наділів, хто має право розпоряджатися землею. Нарешті, існують і суспільні моральні критерії, які регулюють міжособистісні земельні стосунки. Вони гласять: «на чужий коровай – рот не роззявляй»... Однак є випадки, коли окремі особи і, навіть, органи влади, прагнуть оминуть закони, тим більше – моральні прописні істини. Про це свідчить ряд фактів недавньої і вже нинішньої буденності.

З якихось пір віднедавна у нашому районі, а подекуди і за його межами, стало пошестю прагнення деяких, скажемо прямо, небідних людей, в обов'язковому порядку заволодіти клаптем землі десь там, у високогір'ї. Нагадаємо, що ті землі не належать територіальним громадам, а знаходяться в розпорядженні районної влади, виділяються у користування тим же територіальним громадам (полонини, пасовища, сінокоси) для, наприклад, випасання громадської худоби, як було в останні майже 15 років. Крім цього, тою ж владою мають бути визначені землі для рекреаційно-туристичного призначення, які використовуються відповідно до планів розвитку таких територій. Є ще й землі державного природно-заповідного фонду, право розпоряджатися якими має лише виключно Кабінет Міністрів.

Так ось, з якихось пір, точну дату появи в головах владних мужів району ідеї розтринькування громадських й інших земель у високогір'ї наліво і направо, назвати зараз важко. Вони почали це робити майже систематично й з такою оперативністю і спритністю, що пересічні громадяни дивувалися. Правда, помітили це не одразу, а тоді, коли для прикладу, власники тварин спланували собі на тій

чи іншій полонині літувати, як завжди, худобу, або, як трапилося в одній із сільрад, звернулися до районної ради з пропозицією виділити угіддя під туристично-рекреаційний розвиток, запропонований закордонним інвестором.

Однак ця земля вже виявилася виділеною деяким іншим приватним власником. Пропозиція так і по нині повисла у повітрі, від чого багато втратила і втрачає територіальна громада.

В іншому випадку, навіть не врахувавши вимогу чинного земельного законодавства України та інших підзаконних актів, попередня районна влада, точніше її керівні органи, пішли на пряме порушення закону – на свій розсуд почали виділяти у приватну власність тутешнім і заїжджим особам землі природно-заповідного фонду, на що, як вже констатувалося, не мали юридичного права. Лише за 2007-й рік, наприклад, на полонині Рогнеска громадянам І.І. Федю, І.М. Владу, Н.І. Гузо, І.М. Козубу, А.Ю. Маріні, – мешканцям села Середнє Водяне, П.Ю. Харбаці – жителю села Розтоки, Н.М. Шмотцер з Рахова, С.С. Штефуряку, Г.П. Гушулу та В.П. Гушулу (усі – з Богдана), П.Ю. Кокіш-Мельнику з Видрички, а також В.С. Мегедюку, С.І. Мегедюку та Л.П. Мегедюку із Запоріжжя, розпорядженням тодішнього голови Рахівської районої державної адміністрації «Про затвердження проектів землеустрою та передачу земельних ділянок у власність за межами населених пунктів» було затверджено проекти землеустрою та передачу земельних ділянок у приватну власність площею, в основному, два гектари кожна.

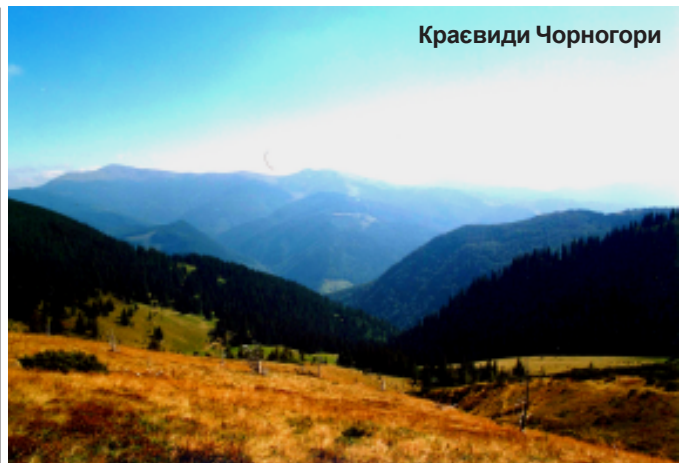
Усього на цій полонині тоді було виділено землі ПЗФ 14 громадянам, загальною площею 28 га. Згадані власники виставили державні акти на землю і вступили у законне володіння нею. Дехто, правда, незабаром перепродав ці наділи іншим громадянам, як ось С.С. Штефуряк, П.Ю. Кокіш-Мельник, Г.П. та В.П. Гушули.

Звичайно, адміністрація КБЗ не могла змиритися із протизаконними діями районної державної адміністрації і звернулася до Рахівської районої прокуратури, аби припинити свавілля у зазіханні на державні землі. Та звернулася з позовом до суду у місті Рахові про розгляд цивільних справ в інтересах держави в особі Карпатського біосферного заповідника. Справи набули розголосу. У певних політичних колах, до яких належать ті чи інші особи, інтереси яких було зачеплено, все це викликало спротив, розпочався своєрідний тиск на адміністрацію заповідника... навіть у такому питанні, як розширення його території за Указом Президента нашої держави, різні інсинуації на адресу КБЗ.

Внаслідок майже трирічного розгляду справ у різних судових інстанціях – від суду першої в Рахові – до Ужгородського та Львівського апеляційних, інтереси держави було захищено. Можна сказати, що усі справи, за винятком кількох, які ще знаходяться на розгляді в судах, завершено на користь заповідника. Для вірності і недопущення вільного трактування деким, наведемо витяг із протоколу однієї із найбільш важливих справ, розглянутих Львівським апеляційним адміністративним судом.

(Закінчення на 7-й стор.)

Краєвиди Чорногори





# НЕ ПРОЙШЛА

ЛЬВІВСЬКИЙ АПЕЛЯЦІЙНИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД  
УХВАЛА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

14 жовтня 2010 року

№19297/10/9104

Колегія суддів Львівського апеляційного адміністративного суду

в складі: головуєчого - Стародуба О.П., суддів - Онишківця Т.В., Пліша М.А., при секретарі судового засідання - Поворозника Д.Б., розглянувши у відкритому судовому засіданні в місті Львові, у залі суду апеляційну скаргу Гушул Ганни Петрівни, Гушула Василя Петровича, Штефуряка Степана Степановича, Кокіша-Мельника Петра Юрійовича на постанову Закарпатського окружного адміністративного суду від 30 жовтня 2009 р. по справі за адміністративним позовом прокурора Рахівського району Закарпатської області в інтересах держави в особі Карпатського біосферного заповідника до Рахівської районної державної адміністрації про визнання частково незаконним розпорядження.

## ВСТАНОВИЛА:

Прокурор Рахівського району Закарпатської області звернувся до суду з позовом в інтересах держави в особі Карпатського біосферного заповідника до Рахівської районної державної адміністрації про визнання частково незаконним розпорядження голови Рахівської районної державної адміністрації від 21.09.2007 року №561 в частині затвердження проектів землеустрою та передачі земельних ділянок у власність на землях Богданської сільської ради (полонина «Рогнеска») громадянам Гушул Г.П., Гушулу В.П., Штефуряку С.С., Кокіш-Мельник П.Ю. Постановою Закарпатського окружного адміністративного суду від 30 жовтня 2009 року позов задоволено повністю.

З рішенням суду не погодилися Гушул Г.П., Гушул В.П., Штефуряк С.С., Кокіш-Мельник П.Ю., подали апеляційну скаргу, в якій покликаються на порушення судом першої інстанції норм матеріального та процесуального права. Просять постанову суду першої інстанції скасувати, провадження в адміністративній справі закрити.

Вимоги за апеляційною скаргою мотивують тим, що приймаючи рішення по даній справі, судом першої інстанції, всупереч положенням КАС України, не залучено їх до участі в розгляді справи в якості третіх осіб, оскільки, вважають, що скасування оскаржуваного розпорядження безпосередньо впливає на їх майнові права як власників земельних ділянок. Крім того, вважають, що даний спір не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Заслухавши суддю-доловідача, перевіривши матеріали справи та апеляційну скаргу в межах наведених у ній доводів, колегія суддів приходить до висновку, що в задоволенні апеляційної скарги слід відмовити, з наступних мотивів та передбачених законом підстав.

Зодовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції виходив з того, що розпорядженням голови Рахівської районної державної адміністрації «Про затвердженні проектів землеустрою та передачі земельних ділянок у власність, за межами населених пунктів» від 21 вересня 2007 року №561 затверджено проекти землеустрою та передано у власність земельні ділянки, за межами населених пунктів, громадянам згідно з додатком -списком громадян, яким затверджуються згадані проекти та передаються у власність земельні ділянки, за межами населених пунктів. Згідно списку виділено, в тому числі, земельні ділянки на землях Богданської сільської ради, полонина «Рогнеска», громадянам Гушул Г.П., Гушулу В.П., Штефуряку С.С., Кокіш-Мельнику П.Ю. - для ведення особистого селянського господарства, кожному площею два га.

Виграно заповідником і судову справу «з бороною», яка стосується незаконного виділення державної землі, яка установі належить, у володіння підприємцю І. Бабичу у Костилівці.

Що в усій цій «земельній» епопеї дивує? Це те, що порушень земельного законодавства припустився орган, який у районі мав слідувати і домагатися дотримання законів України. Інша, не менш дивна обставина, що окремі громадяни, як ось Н.М. Шмотцер з Рахова та П.Ю. Харбака з Розтік, при розгляді в суді першої інстанції цивільних

позовних справ заявили, що вперше чують, що на них на полонині Рогнеска зареєстровані землеволодіння.

Хочеться попередити пересічний загаль, трохи перефразовавши слова відомого борця із підступною суспільною нечистю: «Люди, будьте уважні! Не дайте себе ошукати лиходіяма – любителям легкої поживи!»

Це говоримо виходячи з того, що вже появились скупники державної землі, саме тої, яку наліво і направо роздано на полонинах і яка має неабияку рекреаційну цінність. У підтвердження

Так, судом встановлено, що Указом Президента України «Про розширення території Карпатського біосферного заповідника» від 11.04.1997 року №325/97 розширено територію заповідника (який є юридичною особою) — включено землі полонина «Рогнеска» на території Богданської селищної ради Рахівського району Закарпатської області ( в зв'язку з чим, пунктом 5 цього Указу змінено статус ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Рогнеска», та Постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.1997 року №783 виключено заказник загальнодержавного значення «Рогнеска» з додатка до постанови Ради Міністрів УРСР «Про створення заказників загальнодержавного значення в Українській РСР» від 28.10.1974 року №500).

Таким чином, землі полонина «Рогнеска» включені до Карпатського біосферного заповідника та відносяться до природно-заповідного фонду.

Відповідно до статті 84 Земельного Кодексу України землі природно-заповідного фонду не можуть передаватися у комунальну або приватну власність.

Виходячи зі змісту згаданої норми Земельного Кодексу України, землі полонина «Рогнеска», як землі загальнодержавного значення (як складова частина Карпатського біосферного заповідника) повинні використовуватися для задоволення соціальних інтересів усього суспільства, для виконання загальнодержавних завдань, а не регіональних чи місцевих спільнот населення країни.

З такими висновками суду першої інстанції колегія суддів погоджується і вважає їх такими, що відповідають нормам матеріального права та фактичним обставинам справи.

Мотиви та доводи, наведені у апеляційній скарзі, висновки суду в цій частині не спростовують і є безпідставними. Доказів, які б послужили підставою для скасування рішення суду першої інстанції апелянтом не подано та в апеляційній скарзі не наведено.

Посилання апелянтів в обґрунтування апеляційної скарги на те, що дана справа не підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства також є безпідставним, оскільки оскаржуване рішення прийняте відповідачем на виконання владних управлінських функцій в сфері регулювання земельних відносин, а тому оскарження такого рішення відповідно до пункту 1 частини 2 статті 17 КАС України належить до компетенції адміністративних судів.

Також є безпідставним і не може бути підставою для задоволення апеляційної скарги посилання апелянтів на те, що їх не було залучено до участі в справі, оскільки це не позбавляє їх права оскарження та перевірки в апеляційному порядку правильності прийнятого рішення і крім того, відповідно до частини 2 статті 200 КАС України не може бути скасовано правильне по суті рішення суду з одних лише формальних міркувань.

За наведених обставин колегія суддів приходить до висновку, що судом першої інстанції правильно по суті встановлено обставини справи та ухвалено судові рішення з дотриманням норм матеріального та процесуального права, а тому апеляційну скаргу слід залишити без задоволення, а постанову суду без зміни.

Керуючись ст.ст.160, 195, 196, 198, 200, 205, 206, 211, 212, 254 КАС України,-

## УХВАЛИЛА:

Апеляційну скаргу залишити без задоволення, а постанову Закарпатського окружного адміністративного суду від 30 жовтня 2009 року у справі № 2а-1936/09 - без зміни.

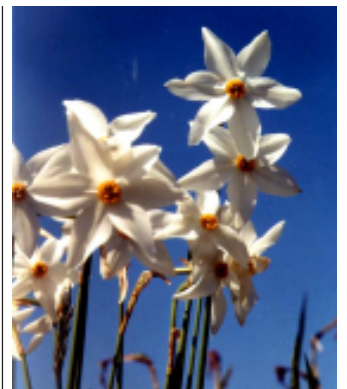
Ухвала набирає законної сили з моменту проголошення і може бути оскаржена в касаційному порядку до Вищого адміністративного суду України протягом двадцяти днів.

ГОЛОВУЮЧИЙ:  
СУДДІ:



О.П. СТАРОДУБ  
Т.В. ОНИШКЕВИЧ  
М.А. ПЛІШ

(Справа набула законної сили, у касаційному порядку до Вищого адмінсуду України не оскаржена – прим. автора).



## ЗАЦВІЛИ НАРЦИСИ

Серед Хустсько-Солотвинської долини, на стародавній терасі річки Тиси, знаходиться одна з перлин Закарпаття – знаменита «Долина нарцисів». Ця невеличка ділянка в заплаві річки Хустець є унікальним ботаничним об'єктом Карпатського біосферного заповідника, в якому охороняється один з останніх в Європі рівнинних осередків нарцису вузьколистого. Цей середньоевропейський вид поширений у високогір'ї Альп, Балкан і Карпат. Рівнинна ж популяція утворилася в гляціальний період внаслідок витиснення сюди нарцису льодовиком, що наступав з гір.

Ще донедавна ця рослина займала значні площі на Закарпатській низовині, але внаслідок активної сільськогосподарської діяльності майже повсюдно зникла. На сьогодні «Долина нарцисів» є практично останньою пам'яткою колишньої величчї рівнинної популяції цієї квіткої.

Поряд з величезним науковим значенням, «Долина нарцисів» становить і значну естетичну цінність. У період масового цвітіння вона вкривається суцільним білим килимом запашних квітів. Цей процес якраз розпочався. Помилуватися цвітінням нарцисів щодня звідусіль приїжджає велика кількість людей. Така увага призводить, на жаль, до зменшення чисельності рослини внаслідок зривання квітів та їх витоптування, що недопустимо.

Заповідання «Долини нарцисів» в 1980 році дало надію на збереження цієї унікальної для України пам'ятки природи.

**Василь ПОКІНЬЧЕРЕДА,**  
заступник директора  
з екоосвітньої та науково-дослідної роботи КБЗ.

**Оксана РИБАК,**  
юристоконсульт  
Карпатського біосферного заповідника.





## ДЕНЬ ДОВКІЛЛЯ 16 КВІТНЯ Ц.Р. У ЗАПОВІДНИКУ



### Адреса редакції:

вул. Красне Плесо, 77, а/с 8, м. Рахів,  
90600 Закарпатська обл.

Контактні тел: (03132) 2-21-93, 2-29-14.

Ел. пошта: cbr-rakhiv@ukr.net

<http://cbr.nature.org.ua>

**Засновник і видавець:** Карпатський  
біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію  
Зт № 401 від 25. 01. 2006 року.

### РЕДКОЛЕГІЯ:

**Федір Гамор** (шеф-редактор),

**Василь Бойчук** (редактор),

**Василь Покин'ячерда,**

**Юрій Беркела,**

**Дмитро Сухарюк,**

**Ярослав Довганич,**

**Йосип Бундяк,**

**Олег Борик** (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів  
несе автор.

Газету віддруковано у Хустській районній  
друкарні.

Замовлення №

Тираж 1000 примірників.